

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چالش های والدین
در برخورد با بافرومانی های کودکان و نوجوانان
و راه حل های برای آن

نویسنده :

دکتر محسن ایمانی

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

چاپ اول

انتشارات

انجمن اولیا و مربیان

تابستان ۱۳۹۱

شماره ی انتشار: ۲۵۵

سرشناسه: ایمانی، محسن، ۱۳۳۶ -

عنوان و نام پدیدآور: چالش‌های والدین در برخورد با نافرمانی‌های کودکان و نوجوانان
و راه حل‌هایی برای آن / محسن ایمانی نویسنده. مشخصات نشر تهران: انتشارات انجمن
اولیا و مربیان، ۱۳۹۱. مشخصات ظاهری: ۲۳۸ ص. شابک: ۰-۲۸۱-۴۵۱-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا. شماره انتشار: ۲۵۵. یادداشت: کتاب‌نامه ص. ۲۳۶-۲۳۸.
موضوع: کودکان ناسازگار -- رفتار -- تغییر و تعدیل موضوع: نافرمانی و مقابله جویی در کودکان
موضوع: والدین و کودک -- جنبه‌های روان‌شناسی شناسه افزوده: سازمان مدارس غیردولتی،
توسعه مشارکت‌های مردمی و خانواده وزارت آموزش و پرورش
رده‌بندی کنگره: ۷۷۳HQ / الف ۹ ج ۲ ۱۳۹۰ رده‌بندی دیویی: ۶۴/۶۴۹
شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۶۳۷۲۳۳۲

شماره‌ی انتشار: ۲۵۵

انتشارات
انجمن اولیا و مربیان

چالش‌های والدین در برخورد با نافرمانی‌های کودکان و نوجوانان و راه حل‌هایی برای آن

نویسنده: دکتر محسن ایمانی

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

آماده‌سازی: مدیریت آموزش و مشاوره‌ی خانواده

ویراستار ادبی: لطیفی

حروف چینی: مؤسسه فرهنگی نشر آیندگان

امور چاپ و توزیع: اداره امور اجرایی

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۱ - ۲۰۰۰ جلد شابک: ۰-۲۸۱-۴۵۱-۹۶۴-۹۷۸

چاپ و صحافی: آرین قیمت: ۶۷۰۰۰ ریال

کلیه‌ی حقوق محفوظ است

تهران، خیابان سپهبد قری، نبش خیابان سمیه، ساختمان زنده‌یاد علاقه‌مندان - طبقه دهم

کد پستی: ۵۸۱۱۱-۱۵۹۹۹ - صندوق پستی: ۹۴۴-۱۳۱۴۵ - تلفن ۸۲۲۸۱۱۱-۸۲۲۸۴۲۶۶

سازمان مدارس غیردولتی، توسعه مشارکت‌های مردمی و خانواده

فروشگاه مرکزی: خیابان قدس، ابتدای خیابان طالقانی، شماره‌ی ۱۱۹

تلفن ۸۸۹۵۸۱۷۹ - نمابر ۸۸۹۵۸۱۹۰

Web Site: WWW.medu.ir

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۹	سخن ناشر
۱۱	مقدمه مؤلف
۱۵	فصل اول: آشنائی با علل حرف ناشنوی فرزندان
۱۷	مقدمه
۱۸	علل حرف نشیدن از سوی فرزندان
۱۸	۱- خانواده نابسمان
۲۲	۲- فقدان تناسب بین تکالیف و ویژگی‌های فرزندان
۲۳	۳- تحکم و تندى
۲۵	۴- تنبیه بدنى فرزندان
۲۸	۵- عدم تقویت فرمانبرداری فرزندان
۲۹	۶- دعوای والدین با هم
۳۲	۷- عدم جامعه‌پذیری مطلوب
۳۵	۸- بیش‌فعالى
۳۸	۹- بی‌مهري فرمانروا
۳۹	۱۰- مشکلات جسمانى
۴۲	۱۱- آموزش‌های منفی رسانه‌ها
۴۶	۱۲- نابسمانى‌های فضای زندگانی
۴۸	۱۳- دوستان و همسالان حرف ناشنوا و متمرّد

۵۲	۱۴- نابسامانی‌های اقتصادی
۵۵	۱۵- عدم تخلیه انرژی‌های فرزندان به طریق سالم
۶۰	۱۶- حرف ناشنوی از فرزندان
۶۲	۱۷- حاکمیت بدبینی بر فرزندان
۶۵	۱۸- شنیدن آهنگ‌های نامناسب
۶۹	۱۹- عدم اعتبار واقعی والدین
۷۱	۲۰- کافی نبودن محتوای مناسب در کتاب‌های درسی
۷۴	۲۱- تحقیر افراد حرف‌شنو
۷۵	۲۲- بزه‌کار بودن فرزندان
۷۸	۲۳- ابتلای فرزندان به اعتیاد
۸۰	۲۴- خلف وعده و بدقولی والدین
۸۲	۲۵- عدم تأمین خواسته‌های معقول فرزندان
۸۵	۲۶- کم‌کاری و راحت‌طلبی والدین
۸۹	فصل دوم: نحوه حرف‌شنوی در مراحل گوناگون زندگی
۹۱	مقدمه
۹۲	الف: ارتباط مراحل زندگی و حرف‌شنوی
۹۲	- مراحل زندگی و رابطه آن با حرف‌شنوی از منظر اسلام
۹۳	الف: هفت سال اول (دوره‌ی سیادت)
۹۶	ب: هفت سال دوم (دوره‌ی اطاعت)
۹۹	ج: هفت سال سوم (وزارت)

۱۰۲	نظری کلی بر مراحل سه گانه
۱۰۲	ب- دیدگاه روان شناختی و حرف شنوی فرزندان
۱۰۳	۱- مرحله ناپیروی
۱۰۴	۲- مرحله دیگر پیروی
۱۰۵	۳- مرحله خودپیروی
۱۰۶	ج: ویژگی های مطلوب انسان فرمانبر
۱۰۶	۱- هوشمندی
۱۰۸	۲- فهمیدن
۱۱۰	۳- قوت اراده
۱۱۳	۴- برخورداری از بهداشت روانی
۱۱۴	۵- داشتن احساس همدلی و همدردی
۱۱۹	۶- علاقه مندی به همکاری و سازگاری
۱۲۵	۷- متخلق بودن به اخلاق نیکو
۱۳۰	۸- داشتن اعتقادات مذهبی و احساس معنوی
۱۳۲	۹- بهره گرفتن از الگوهای سازنده
۱۳۵	۱۰- مطالعه کتاب های خوب و آموزنده
۱۴۱	فصل سوم: معنای حرف شنوی و عوامل مؤثر بر آن
۱۴۳	مقدمه
۱۴۳	حرف شنوی در فرایند زندگی
۱۴۴	معنای حرف شنوی

- ۱۴۵ تفاوت شنیدن و گوش کردن
- ۱۴۶ اهمیت شنیدن حرف دیگران
- ۱۵۱ نقد کلام دیگران
- ۱۵۲ حرف‌شنوی به جا
- ۱۵۳ عوامل موثر در حرف‌شنوی
- ۱۵۳ ۱- برخورداری از سخن و کلام نافذ
- ۱۵۷ ۲- ذکر منبع مستند برای گفته‌ها
- ۱۵۹ ۳- اختلاط سخن با آمیزه‌ای از مهر
- ۱۶۱ ۴- استفاده از پیام‌های یک سطحی در ارتباط
- ۱۶۴ ۵- مقام و منزلت فرمان دهنده
- ۱۶۷ ۶- تناسب قول و عمل فرمان دهنده
- ۱۶۹ ۷- سطح و میزان اطلاعات والدین
- ۱۷۲ ۸- آشنائی با ویژگی‌های روان‌شناختی فرزندان
- ۱۷۴ ۹- سنجیده و خردمندانه بودن فرامین
- ۱۷۸ ۱۰- عملی بودن فرمان‌ها
- ۱۸۱ ۱۱- حرف‌شنوی متقابل
- ۱۸۳ ۱۲- رشد و بالندگی معنوی فرزندان
- ۱۸۷ ۱۳- رعایت عدالت در واگذاری تکالیف
- ۱۹۲ ۱۴- عمومی‌تر بودن فرمان‌ها
- ۱۹۴ ۱۵- تاکید بر توانمندی فرزندان

- ۱۹۶ - استفاده از تلقین‌های مثبت و سازنده
- ۲۰۰ - بیان ضرورت عمل به تکالیف و اجرای فرامین
- ۲۰۴ - استفاده از حالت‌های عاطفی فرزندان
- ۲۱۰ - میزان اطاعت والدین از یکدیگر
- ۲۱۵ - قدردانی از حرف‌شنوی فرزندان
- ۲۱۷ - آشنائی با امر خطیر تربیت فرزند
- ۲۱۹ - برخورداری از هوش میان فردی
- ۲۲۰ - ضرورت آموختن درس مخالفت و تضاد
- ۲۶۴ - توصیه‌هایی چند برای تحقق حرف‌شنوی در فرزندان
- ۲۳۱ - بحث و نتیجه‌گیری
- ۲۳۴ - فهرست منابع و مآخذ

فرمان‌برداری و نافرمانی، دو جنبه و دو بعد اساسی در زندگی انسان محسوب می‌شوند که امکان بروز و ظهور آنها در عرصه‌های مختلف زندگی همه‌ی افراد یکسان نیست و با قرار و نشیب همراه می‌باشد. آن چه مسلم است این دو ویژگی را می‌توان در زندگی همه‌ی گروه‌های سنی و در ابعاد گوناگون با شدت یا ضعف مشاهده نمود.

نافرمانی کودکان و نوجوانان یکی از ناهنجاری‌های شایع می‌باشد که معمولاً در همه‌ی جوامع وجود دارد. این مشکل در دورگروه سنی کودک و نوجوان فراوان دیده می‌شود. کودکان در سنینی هستند که به دلیل کنجکاوی، اطلاع نداشتن از نوع، اهمیت، درجه و اعتبار، ضرورت، موانع، مشکلات و زیان‌های برخی از کارها و اعمال و رفتار و چگونگی دستیابی به نتایج و یا پرهیز از فعالیت‌های خطرناک و غیر سودمند، همواره با خطا مواجه می‌شوند و ممکن است در مقابل راهنمایی‌های والدین خود واکنش‌های مثبت یا منفی بروز دهند.

این ویژگی در نوجوانان نیز کاملاً محسوس است. آنها با گذر از مرحله کودکی و قدم گذاشتن در عرصه‌ی نوجوانی احساس دانایی و قدرت

بیشتری می‌کنند و برای پذیرش بسیاری از فرمان‌هایی که از سوی پدر و مادر یا افراد دیگر صادر می‌شود، به دنبال دلیل و برهان هستند. صرف‌نظر از آن چه گذشت، نافرمانی‌های کودکان و نوجوانان علل دیگری نیز دارد که موضوع اصلی این کتاب است. به عبارت دیگر مؤلف تلاش نموده تا مهم‌ترین عواملی را که باعث نافرمانی و حرف ناشنوی آنان می‌شود مورد و بررسی قرار دهد.

از این رو مطالب این کتاب می‌تواند به عنوان راهکارهای علمی و عملی مناسب برای پدران و مادران و مربیان مورد استفاده قرار بگیرد تا بتوانند در مقابل نافرمانی فرزندان خود با بهترین شیوه و منطقی‌ترین روش برخورد نمایند.

انتشارات انجمن اولیا و مربیان

چالش‌های والدین در برخورد با نافرمانی‌های کودکان و نوجوانان

«بشنو» از نی چون حکایت می‌کند

از جدایی‌ها شکایت می‌کند

«مولوی»

مقدمهٔ مولف

مسألهٔ حرف شنوی مسأله‌ای مهم و درخور توجه است، و بزرگان نیز دین ما را به استماع سخنان نیک دیگران توصیه کرده‌اند؛ هر چند که برخی از صاحب‌نظران و فیلسوفان مانند مارتین بوبر (Martin Buber) بر این باورند که «ویژگی انسان معاصر این است که او در واقع گوش نمی‌دهد، تنها هنگامی که فرد واقعاً گوش می‌دهد، هنگامی است که او شخصاً از «علائم ارتباط» آگاه می‌شود، آن ارتباطی که نه فقط در کلام، بلکه در خود ملاقات با دیگری وجود دارد.^۱

۱. Martin Buber. Between Man and Man. P xiv

یکی از مشکلات جدی والدین، مسأله‌ای که والدین را به شدت ناراحت و نگران می‌کند گوش ندادن فرزندان به دستورات و فرامین آنان است. والدین معمولاً سؤال می‌کنند که چه کنیم تا فرزندان از ما حرف‌شنوی داشته باشند و عدم اطاعت‌پذیری آن‌ها ما را نگران می‌کند که مبدا در فردای زندگی به بیراهه رفته و دچار کجروی‌های اجتماعی بشوند. لذا علاقه داریم که مطلع شویم که آن‌ها چرا به حرف ما گوش نمی‌دهند و چه بکنیم که آن‌ها به اطاعت‌پذیری روی آورند، تا بدین ترتیب نسبت به وضعیت فعلی و نیز آینده آن‌ها احساس آرامش کنیم و آن‌ها نیز درگیر و دار مسائل زندگی و چالش‌های سر راه خود دچار مشکلات جدی نشوند.

از طرفی آنان ادعا می‌کنند که فرزندان که از والدین خود حرف‌شنوی نداشته‌اند، هرگز نتوانسته‌اند به سر منزل مقصود سعادت برسند و ما نمی‌خواهیم که فرزندان ما نیز گرفتار همان بلایایی بشوند که فرزندان خودسر دیگران بدان‌ها گرفتار شده‌اند. لذا ما در مقام والدین در صدد آن هستیم تا بدانیم چگونه باید عمل بکنیم تا فرزندان حرف‌شنو و عاقبت‌اندیش داشته باشیم تا ما را باور داشته باشند و در اثر چنین باوری صادقانه و با صمیمیت و مشتاقانه از ما اطاعت نمایند و برای آینده خود سعادت و موفقیت را رقم بزنند. قصد ما آن است که آنان برای خود صاحب منصب و مقامی شوند. قطعاً وقتی که آن‌ها به مقام و موقعیتی دست یابند، ما دیگر بسان آفتاب لب بام هستیم به قول معروف آنان بر گلی بزنند سر خودشان زده‌اند و منافع آن عاید خود آنان خواهد شد و برای ما نیز

می‌توانند «باقیات الصالحات» باشند. ما از خداوند همین را می‌خواهیم، چرا که به تعبیر قرآن باقیات الصالحات خیر ماندگار است؛ لذا خدای تعالی می‌فرماید: «والباقیات الصالحات خیر عند ربک و خیر املاً»^۱. به هر حال سؤالات اساسی والدین این است که ما چه باید بکنیم که فرزندانی حرف‌شنو و عاقبت به خیر داشته باشیم؟

با توجه به نکاتی که مطرح شد، در این کتاب قصد داریم که به این نوع سؤالات والدین پاسخ بدهیم، بدان امید که پیشنهادهاتی که عرضه می‌شود، راهگشای مسائل و مشکلات والدین بوده، آنان را جهت دست یافتن به نگرش مناسب در قبال موضوع یاری کند و علاوه بر این‌ها بتواند موجبات حرف‌شنوی فرزندان را از آنان فراهم آورد.

والسلام

دکتر محسن ایمانی، اساتید دانشگاه تربیت مدرس